

A Gyulafehérvári Római Katolikus Hittudományi Főiskola és a Kolozsvári Protestáns Teológiai Intézet tanárainak találkozója

A Gyulafehérvári Római Katolikus Hittudományi Főiskola és a Kolozsvári Protestáns Teológiai Intézet tanárai 2015. november 20–21-én tartották hagyományos találkozójukat.

Az 1996 óta folyamatosan megszervezett találkozó színhelye most Kolozsvár volt, ahol az első nap estéjén két előadás hangzott el. Református részről a 2015. november 3-án doktori címet szerzett Somfalvi Edit gyakorlati teológiai tanársegéd mutatott be egy részletet doktori téziséből *Bibliai történetet mondani – kateketika és lelkigonoszás. Milyen út vezet a szorongó gyerekekkel való hatékony kommunikációhoz?* címmel. Római katolikus részről pedig Marton József professzor tartott előadást Márton Áron kultúrszolgálatáról. (Ennek szövegét a beszámoló után közöljük.)

Az előadásokhoz fűzött hozzászólások után a római katolikus és református teológiai tanárok közössége jó hangulatú, baráti légkörben vacsorázott az teológiai intézet konviktusán.

A találkozó második napjának délelőttjén, ahhoz hasonlóan, ahogy az már 1914-ben is történt a római katolikus tanárok kérésére, a két intézet tanárai most az Erdélyi Református Egyházkerület püspöki székhelyét és a Kolozsvár-alsóvárosi Református Egyházközség templomát látogatták meg, ahol megtekintették a Kétágú templom keleti tornyának szintjeibe berendezet hóstáti múzeumszobákat is.

A rektori, illetve igazgatói beszámolók mellett a két intézet tanárai megbeszélték a tudományos együttműködés további lehetőségeit. A találkozó közös ebéddel zárult.

A Gyulafehérvári Római Katolikus Hittudományi Főiskola és Kolozsvári Protestáns Teológiai Intézet tanárai 2016. november 18–19-re tervezték a következő találkozó időpontját, amikor arról is megemlékeznek, hogy 20 esztendeje ápolják a két lelkészképző intézet közötti szakmai, együttműködési, testvéri és baráti kapcsolatot.

Adorjáni Zoltán

Márton Áron a kultúra szolgálatában

Az egyház küldetésének célja, bármennyire is világfeletti, nem ellenkezik a kultúra ápolásával, sőt összefügg vele. VI. Pál pápa az egyház evangelizációs feladatát taglalva, ki is mondja:

„Mindent meg kell tenni, hogy evangelizáljuk az emberi kultúrákat. A kultúráknak is újjá kell születniük az evangéliummal való találkozásukból.”

Márton Áron püspök pedig ekképpen fogalmazott:

„Az Egyház igehirdetői küldetése és a kultúra között kölcsönös viszony van [...]. Az Egyház működése és küldetése szempontjából elengedhetetlen és lényeges követelmény, hogy a különböző kultúrákkal kapcsolatot teremtsen.”

A 2. vatikáni zsinat okmányai is egyértelműen kimondják, hogy az egyháznak bármennyire nem elsődleges az evilági, társadalmi vagy kulturális jellegű feladata, mégis küldetése van ebben a világban, munkája a mindennapi életben valósul meg, és nem szakítható ki abból. Minden kereszténynek kötelessége a világ nemesítése és a világ rendjének szolgálata. A zsinat megfogalmazta: a világias közreműködhetnek, sőt közre is kell működniük abban:

„[...] hogy az emberi munka, a technika, a kultúra és a civilizáció a Teremtő tervei szerint és Igéjének tanítása nyomán bontakoztassa ki a teremtett értékeket minden ember hasznára.”

Kétezer éves történelme folyamán az egyháznak az volt az elsődleges feladata, hogy az emberek üdvösségét szolgálja. De ezzel párhuzamosan meghatározta és alakította környezetének, társadalmának kultúráját is. A történelem eseményeiben nyomon követhető az egyház és a kultúra kölcsönös egymásra hatása. A nyugat-európai középkorban, vagyis az állam és az egyház összefonódásának korában különösen a püspökök és papok kulturális szerepe hatványozódott meg. Márton Áron szavaival:

„A plébániák és zárdák voltak a művelődés központjai, a templom mellett mindig ott volt az iskola és az ispotály, s aztán ezek köré létesültek a falvak és városok, és ezekben indult meg az a szellemi érdeklődés és munka, aminek a mai büszke európai kultúra a gyümölcse.”

Márton Áron
(1896–1980)

Voltak időszakok, amikor Európa különböző országaiban – és nálunk is – teljességgel az egyházra hárult a kultúra művelése. Márton Áron is úgy látta, hogy az antik kultúra jó részét az Egyház mentette meg, s Nyugaton elég hosszú ideig még betöltött – nem is háríthatott el magától – bizonyos kultúrfunkciókat. A körülmények folytán ezt nagyjából klerikusok végezték, és rá is nyomták a klerikális pecsétet, holott a keresztény kultúrának sem kell szükségszerűen klerikálisnak lennie.

Ezeréves magyar kereszténységünk történelmén végig kitapintható az egyház kulturális szerepe, befolyása a társadalmi-kö-

zösségi életre. Őseink kultúráját a Kárpát-medencébe való betelepedéskor és kereszténnyé váláskor is az egyházi intézmények alakították, formálták, nemesítették. Kulturális szerepüknek erőszakos háttérbe szorítása a felvilágosodást követő időszakban kezdődött el, s fokozódott a 19. században, éppen akkor, amikor nemzeti kultúránk a maga virágzását élte. Hálátlan utódoknak minősül-nénk, ha az egyház magyar kultúra tekintetében gyakorolt ezeréves kulturális szerepét csak a 19. század „kiszorítósdí” időszakában kialakított egyházellenes szemlélettel méregetnénk és minősítenénk. Márton Áron püspök is fájlalta azt a módot, ahogyan az egyházat próbálták megfosztani kulturális szerepétől:

„A kultúrának a klerikális gyámkodás alól való felszabadulása megtörténhetett volna békés úton, és a kölcsönös tisztelet jegyében.”

Trianon után Erdélyben is bekövetkezett a kisebbségi helyzetbe került magyarság kultúrájának „felszabadítása” az Egyház gyámkodása alól. Ez viszont más formában ment végbe, mint az anyaországban vagy a nagy nemzeti államokban. Ez a mechanizmus nálunk szelídebb volt. Ennek oka egyrészt a kései polgárosodás volt, s így az egyházi intézmények 19. századi háttérbe szorítása nem erőszakos formában történt. Másrészt a 20. században bekövetkezett politikai átalakulás egyenesen szükségessé tette a klérus és az egyházi intézmények kulturális tevékenységét.

Erdély magyar lakossága olyan helyzetbe került Trianon után, hogy akarva, nem akarva kénytelen volt egyesíteni erőit és visszautasítani az úgynevezett történelmi egyházak tevékenységét gáncsoló szabadelvű elemek működését. Ugyanakkor az egyházak vezetői, a szolgálatot teljesítő papok és szerzetesek – elsődleges lelkipásztori feladatuk mellett – felelősségteljes hozzáállással töltöttek be kulturális szerepet is.

Venczel József szociológus, aki Márton Áron jó barátja volt, szomorúan állapította meg 1935-ben, hogy az erdélyi magyarság politikusai nem sokat tettek a kultúra érdekében és a gazdasági élet megszervezésében, azonban megjegyezte ezt is:

„El kell ismernünk, hogy az egyházi szervezetek mindent megtettek: nemcsak műveltséget közvetítettek, de gazdasági vonatkozásokban is beálltak a pasztorációs munkába.”

Domokos Pál Péter egyenesen kijelenti, hogy a második bécsi döntés után a Magyar Közoktatásügyi Minisztérium által létrehozott Erdélyi Népművelési Bizottság mindenekelőtt az egyházakkal vette fel a kapcsolatot, mert ők eredményes népművelő munkát végeztek az elnyomatás idején.

Szerencsés helyzetnek mondhatjuk, hogy a 20. századi Erdély kulturális, társadalmi, politikai és egyházi életébe átfogó betekintést nyerhetünk egyetlen személy, Márton Áron tevékenységének foszlányos bemutatásával is. Kulturális tevékenységét az is igazolja, hogy ma róla iskolákat, kollégiumokat, egyesülete-

ket, társulatokat, utcákat, köztereket, könyvkiadókat stb. neveznek el, írásait, beszédeit pedig lépten-nyomon idézik.

Márton Áron papi munkája Erdély letargikus, cselekvésképtelen időszakában kezdődött el. A magyarságnak volt ugyan értelmiségi rétege az 1920-as években, de vezetők nélkül vergődött, és nagyon lassan szerveződött. Márton Áron ekkor állt be az ébresztő munkába. A legalkalmasabb pillanatban lépett a porondra, hogy életpéldájával és irányt szabó írásaival, illetve beszédeivel az iránytű szerepét töltsse be népe körében évtizedeken keresztül. Apostoli küldetésének lelkiismeretes teljesítése mellett nem zárkozott el kora társadalmának evilági kihívásaitól sem.

Mindenekelőtt az ember és a kultúra kölcsönös viszonyának hangsúlyozását tartotta fontosnak. Az embert egyrészt a kultúra alakítójának és hordozójának tekintette, másrészt az emberi személy tökéletesítésében jelölte meg a kultúra szerepét:

„A kultúra természetszerű rendeltetése, hogy a személy kifejlődését, a mindenkori társadalom és az egész emberiség javát szolgálja. A kulturális törekvéseknek tehát mindig ezekhez a legmagasabb célokhoz kell igazodniuk. A kultúrának felelősségteljes, nevelői feladata segíteni az embert, hogy megnyíljon minden jó és nemes felfogásra, hogy keresse és fel tudja fogni a dolgok és jelenségek értelmét, hogy józanul gondolkozzék és ítélkezzék, s vallási, erkölcsi és szociális érzékét kifejleszse.”

Márton Áron az ember nevelésében, személyi méltóságának tudatosításában és evilági feladatának pontos körvonalazásában látta a kultúra elsődleges feladatát. A kultúra csak akkor nemesíti igazán az embert, ha tekintettel van kettős betájoltságára és elhivatottságára. Fiatal pap korától élete végéig nem szűnt meg hangoztatni:

„Az ember két világ polgára egyszerre, lelkének gyökérszáalai az égbe kötik, lábával sáros földi utakon botorkál. S amint a lelket nem lehet a testből kitépni, úgy a természetfeletti vonatkozást sem lehet a természetitől elválasztani, hacsak nem akarjuk szétszakítani magát az embert.”

A keresztény ember „kettőssége” miatt kettős irányultságú a feladata is. Ettől a felfogástól idősebb korában sem állt el. Különösen bérmaútjain nevelte népét ebben a szellemben. 1975-ben ezt mondta csíkszeredai beszédében:

„A keresztény ember két világ polgára. Igazi hazája az égben van, de oda az út a földön át vezet. Ezért a világban nem turista, nem műkedvelő. Feladatot kell teljesítenie. Feladatot és szolgálatot szeretetből. A jámborság önmagában nem elég. A vallás nem menti fel az erőfeszítés alól, nem pótolja a szaktudást és a lelkiismeretes munkát. Mesterségét mindenkinek meg kell tanulnia, képességeit ki kell művelnie, és lelkiismeretesnek kell lennie. Ha képességeit kifejleszti, s az emberi tevékenység bármely területén szakértelemmel, lelki függetlenséggel,

igazságszeretettel, felelősségtudattal dolgozik, valóságos apostoli munkát végez a világban.”

Márton Áron a keresztény pedagógia elveivel vallotta, hogy az apostoli és a kulturális munka legfőbb célja:

„[...] a tökéletesebb ember formálásának eszménye. [...] S az Egyház nevelői feladata és joga egyetemes érvényű, az ember összes adottságaira és vonatkozásaira szól. Elsődleges kötelessége, hogy a természetfeletti célra neveljen, de ugyanakkor, éppen a nagy cél érdekében, arra kell törekednie, hogy az embernek evilági élete is Isten szándékainak minden vonatkozásában megfeleljen; társadalmi berendezkedése, erkölcsi magatartása, embertársaihoz, családjához, néphez való viszonya, foglalkozása, képességeinek foglalkoztatása, műveltsége, s még testi élete is a természetfeletti rendeltetéshez igazodva a legnemesebb tartalommal és formában történjék.”

Az 1930-as években, megbízatásánál fogva is szívesen vett részt az ifjúság és különféle egyletek kulturális rendezvényein. Ekkor ifjúsági lelkész volt Kolozsváron. Ilyenkor formálni, a méltóbb emberi életre biztatni igyekezett a hallgatóságát. Szerénységével és őszinteségével hamar megnyerte a hallgatóságát. A Mailáth-kör egyik dalestijén például a következőképpen indította beszédét:

„Hazug hivalkodás volna tőlem, ha ezen a dalestélyen nekem kiutalt szereppel visszaélnék, és a szakértőt akarnám mutatni. Nem vagyok muzsikus. A zenét szeretem, élvezem, és igyekszem megérteni azzal a természetes vágyakozással, amely minden ember lelkében él a szép és a művészi iránt. [...] Eppen ezért más úton kísérlem meg, hogy feladatomnak megfeleljek.”

Hallgatóságának lelkiismeretét ébresztgette a súlyos, közös gondok feltárásával. A tapasztalatlan fiataloknak figyelmét nemcsak helyes útra irányította, hanem nyíltan rámutatott a rejtett veszélyekre is. Az iménti beszédében arról szól, hogy a világban elhatalmasodó anyagi szellem tönkreteszi népünk kultúráját:

„A múlt század végén már nyilvánvaló volt, hogy az az anyagi szellem, mely a modern ember egész életében eluralkodott, mely Istent művészetéből, politikájából, társadalmi és gazdasági életéből és tudományából egyaránt kivetette, és csak a pénzt, a hasznot és előnyt hajszolta mindenben, előbb-utóbb olyan katasztrófákat, feszültségeket idéz elő, hogy azoknak tüzeiben hamuvá éghet mindaz, amit kultúrának nevezünk.”

Ha szükségét látta, keményebben szólt a fiatalokhoz. Például a Katalin-kör tagfelvételekor (1938) a kevésbé jó hírű, külvárosi lokálrendezvényektől óvta a lányokat:

„Megérdemli, aki cselédsorban van is, hogy embernek tartsák és megbecsüljék. [...] De a megbecsülést ki kell érdemelni, helytelen, nem illő magaviselettel nem szabad elvesztegetni.”

A székely cselédek közös áldozásakor (1937) a nagyvárosba került fiúk és lányok figyelmét hívja föl a rájuk leselkedő veszélyekre. Szavaiból az örökös székelyprobléma szűrődik ki:

„A szükség hajtott a városba. Otthon a kicsi föld már nem terem a népes család számára eleget. Talán adósság is terheli. Apátok, anyátok otthon maradt, testvéreitek is alig élhetnek. Hétről hétre, hónapról hónapra napestig dolgoznak, s mégis szűkösön vannak, esztendőről esztendőre sokat nélkülöznek. Nektek érettük is, és a magatok jövőjéért is kell küszködnötök. [...] De a város, mely kenyeret és megélhetést ad, cserébe veszélyeket is rejteget éppen számotokra, akik egyszerű környezetből, egyszerű életkörülmények közül jöttetek, s az elfinomult emberek romlottságát még nem ismeritek. Otthon a templom a legnagyobb és legszebb épület, itt nagyobbak a gyárak és fényesebbek a kávéházak. [...] Otthon a leányt tisztességéért becsülik, itt a leány becsületét pénzért adják-veszik. Otthon a takarékoság az erény, itt mindenki többnek akar látszani, mint ami.”

Három nappal a cselédlányok közös áldozása előtt legényavatási ünnepséget szerveztek a Szent Mihály főtéri templomban. A fiatal iparosokat kötelességük teljesítésére, a munka szeretetére biztatta. Legfőbb céljuknak önmaguk megbecsülését jelöli meg, és ezt mondta: ebben a tülekedő és anyagi világban

„[...] nagy vigasztalás és jogos önbecsülés forrása az a tény, hogy az Isten Fia mesterember volt, abból a néposztályból született, amely két keze munkájával keresi meg mindennapi kenyerét. S dolgozott ő maga is.”

Jézus és József szoros kapcsolata nemcsak a názáreti otthon családi jellegében figyelhető meg, hanem az ácsmesteri munka területén is. Ezt a gondolatot Márton Áron tovább bővítette a becsületes munka értékelésének céljából. Jézus munkálkodását az üdvösség műve előzményének tekintette. Vagyis felvázolta, hogy Jézus miként viszonyult a harmincéves koráig végzett fizikai munkához és az élettelen anyaghoz, és ezekből kiidulva mutatta be az ő tanítói körútján tanúsított magatartását, illetve viszonyulását az emberekhez:

„Mielőtt a boldogító jó hírt, az evangéliumot közölte volna az emberekkel, az ácsceruza, a gyalu, a fűrész, a fúró, a bárd, a mérőléc és háromszög voltak eszközei. Mielőtt az Isten országának híreit, tanításait, nagy, boldogító valóságait az emberekkel tudatta volna, keze megkérgesedett a gyalutól, melynek puha hasítása finom forgácsokat dobott ki, a fűrészről, melynek zenélő üteme alatt apró hal-mok képződtek a szitáló fűrészporból, a bárdtól és mérőléctől, melynek segítségével egybevágta a vaskos gerendákat. Mielőtt a lelkek nevelését, nemesítését megkezdte volna, a nyers, alakatlan és élettelen anyaggal bíbelődött, asztalokat,

ajtófélékakat, ablakokat, teknőket, szekrényeket készített. Józseftől, az egyszerű ácsból tanulta meg, hogy szeretettel és szorgalommal az élettelen és haszontalan dolgokat is élő, hasznos dolgokká lehet formálni, egy félredobott, alakatlan fatuskóból kapufélékakat lehet faragni, mely az ember jószágát és életét védi, az eresz alatt heverő deszkákat szekrénné lehet összeilleszteni, mely az ember élelmét, ruháját fogja a romlástól megvédeni. S itt, az ácsműhelyben elmélkedett azon, mialatt kezében suhant a gyalu és a zengő fűrész – hogy ugyanígy lehet szép lelkű polgárt faragni Isten országa számára az utcalányból, a pénzsóvár vámosból, a házasságtörő asszonyból és a tékozló fiúból.”

Márton Áron meggyőződéssel és meggyőzően vallotta az egyház szerepét a népek kultúrájának alakításában. Egyik csíki beszédében olvashatjuk:

„Itt, az Olt völgyében is az első letelepülés idején, amikor az első fából ácsolt kereszt a sátoztábor közepén megjelent, őseinket a papok nemcsak imádkozni gyűjtötték össze, hanem ők tanították meg a betűvetésre, a földművelés, gyümölcsstermesztés és ipar hasznosabb fogásaira, az egészségápolás kezdetleges módszereire, házépítésre, egyszerűen a kultúrára.”

Élete folyamán ő maga is ápolta, őrizte és nemesítette ezt az évszázadokon keresztül kialakult erdélyi kultúrát. Fennen hangoztatta, hogy a nemzeti kisebbségeknek joguk van saját kultúrájukhoz. Hosszasan kommentálta a *Gaudium et Spes* kezdetű zsinati konstitúció *A kultúra helyes fejlesztése* című, II. fejezetét. A kultúra szabadsága és autonómiája pontnál kihangsúlyozza:

„A különböző nemzetek kultúráját és kultúrigényét egy állam keretén belül is tiszteletben kell tartani.”

Márton Áron azzal tett felbecsülhetetlen szolgálatot Erdély nevelésügye terén, hogy népünk magárahagyatottságában és szükséghelyzetében elindította György Lajossal az *Erdélyi Iskola* népneveléstani folyóiratot. Szerkesztőtársaival együtt belátta, hogy a romániai magyarságnak az elnyomatással szemben nem elégséges csak védekezni, hanem alkotnia is kell:

„A szavak s a már végzetessé váló ernyedtségünket még takargató sirámok helyett végre kézzelfogható, komoly cselekvés, munka, tett legyen. [...] Ha csak sopánkodunk, ravatalra kerülünk, s a nemzeti gyásznak annyi fölösleges érzéssel és magunk sajnalásával szövögetett fátyolát ráterítjük a magunk s népünk koporsójára, ha életünk mélyeiből a megújuló források erőit föl nem fakasztjuk.”

Folyóiratában új nemzetszervezési mozgalmat sürgetett, s ennek előkészítésére a nevelésügy terén jelentős reformokat segített megvalósítani. Elsősorban a nevelők rendjét vette kezébe, gondolatokat sugallt, eszméket közvetített, tervekkel készítet, és a tervekhez megoldásokat nyújtott; nevelte a nevelőket, mert a nevelés rajtuk múltott. Vezércikkeiből kiérthetjük azt az igényét, hogy a kisebbségi helyzetben élők körében a pap nemcsak pap, a tanító nemcsak tanító, a tanár nemcsak tanár, hanem fel kell vállalnia közigazgatási és más társadalmi

szervezetek munkáját is. Az *Erdélyi Iskola* 1933-tól 1947-ig kitartó hűséggel hirdette a maga tisztán nevelésügyi célkitűzéseit, amelynek lényege a kiszélesített iskola programja volt:

„Iskola kitárt ajtókkal –, hogy olyan nemzedék nőjön fel körülöttünk, amely népünk jelenkori életét megérti, abba öntudatosabban beáll, s a helyesen felismert társadalmi, politikai és kulturális feladatok szellemében dolgozik.”

Folyóiratában Márton Áron a kultúrát jelöle meg a leghatékonyabb nemzetalkotó és nemzetfenntartó erőnek, viszont tragikusnak látta azt, hogy az erdélyi szórványmagyarság távol marad a magyar kultúráértékektől:

„[...] a leghatékonyabb nemzetalkotó és fenntartó erő a kultúra. A fejlődés kezdetleges fokán még összetartó erő lehetett a közös származás és nyelv, később azonban a népek nemzeti mivoltukat csak kultúrájukkal biztosíthatják. [...] S ha minket az idők kikezdték, ha nálunk ma elnyújtott, hosszú sírások hangzanak fel naponta, hogy egykor tömbös, kiterjedt magyar szigetekből szórványok lettek, és ma e szórványokat is egyre végzetesebben nyaldossa a környező nép hullámvérése, azért van, mert népünk tömegénél a nyelv és vér közössége mellől hiányzott a kultúra közössége. Munkáját évszázadokon keresztül igénybe vették kultúrák építéséhez, de a kultúra tartalmából nem részesítették, áldásait nem vették el hozzá, magyar mivolta az emberi élet nagy értékeihez közelebb nem hozta. Egy pompázó kultúra közvetlen tövében elhagyottan élt, a kultúra közösségéből kifelejtették.

De Márton Áron nem ragad le a szomorú ténymegállapításoknál, hanem eligazító megoldásokat javasol:

„A feladat tehát kettős: nemzeti műveltségünk értékeit tegyük közkinccsé, hogy a reánk hagyományozott értékállomány erejével népünk tömbjét tudatosan kapcsoljuk bele a nemzeti múltba, s ugyanakkor a kultúra gazdag eredményeiből foglaljuk le számára, hasznosítsuk nála azt, ami életét szebbé, biztosabbá teheti, hogy reménnyel mehessen apái útján jövője felé. A szülő a családban, a nevelő az iskolában, a pap az egyházközségben, a jogász, politikus, közigazdász foglalkozása körében, és mindenki, akit hivatása vagy tudása bármilyen közösség élére állított, legyen a nemzeti kultúra apostola.”

Pedagógusként a 2. vatikáni zsinat szellemében fejtette ki a papságra készülő kispapjai előtt, hogy a lelkipásztorkodásban már nem elégséges a „teológia elveinek ismerete és hangoztatása”. Ehhez hozzátartozik a világi tudományok, az irodalom és művészetek megismerése is. Kultúráértékeink elsajátítása és továbbadása egyaránt igazi „papi” feladat klerikusoknak és Krisztus-hívóknak. Hivatásuk teljesítésében nem zárkoznak „várakba”. Minden fajtájú szolgálatukban kultúrahordozókká kell válniuk.

Az erdélyi magyar kultúrában nevelkedett és az erdélyi kultúrát nemesítő és továbbító Márton Áron püspök követendő példa marad minden kor emberé-

nek. A sors iróniája, hogy őt, a tekintélyt és erkölcsöt védelmező, a nevelés-ügyéért és a nemzeti értékekért küzdő, a kultúráért oly sokat tevő püspök becsületét a kommunista hatalom nyomására szolgálalkú írók és pártaktivisták igyekeztek tönkrezúzni az újságok hasábjain, brosrák lapjain és a különféle gyűléseken, éspedig úgy, hogy a nép- és kultúraellenes tevékenységére hivatkoztak. Viszont a diverziókeltés ellenére sem veszítette el szavainak hitelét és súlyát hívei és józanabbul gondolkodó magyar emberek előtt.

Külön tanulmányt igényelne az a tevékenység, amelyet Márton Áron kitaratóan végzett az erdélyi hitvallásos iskolák érdekében. Papként és püspökként „szóval és tollal” igyekezett megmenteni a hitvallásos iskolákat. Ma is sokan idézik 1948-ig, az iskolák államosításáig a keresztény oktatás és nevelés érdekében megírt eligazító cikkeit, a hitvallásos iskolák értékét bizonyító írásait, beszédeit. Ezek az írások a kultúra érdekében kifejtett gigászi küzdelméről árulkodnak, éspedig olyan korban, amikor mások félelemből vagy érvényesülés miatt kényszerültek hallgatásra.

Márton Áron személyes és szellemi kapcsolatot tartott a kultúrát meghatározó írókkal, költőkkel és művészekkel. Figyelemmel követte megjelent munkáikat, és örömmel olvasta és értékelte azokat. Nem véletlen, hogy induló és már befutott szerzők szívesen dedikálták neki alkotásaikat, és ennél még szívesebben társalogtak el vele. Hosszú volna azoknak az íróknak, költőknek, művészeknek és közéleti személyiségeknek sora, akik vendégei és szellemi partnerei voltak rezidenciáján. Azonban nevük felsorolásának mellőzése mit sem változtat a valóságon, hogy – az állami hatóságok által megszervezett megfélemlítő megfigyelések ellenére – a nagy erdélyi és nem erdélyi magyar személyiségek mind megfordultak nála. Kényszerlakhelye évtizedeken át lelki felüdülést nyújtó oázis volt sokak számára.

Márton Áron nehéz történelmi korszakban volt Erdély főpapja s ugyanakkor a kultúra ápolója, védője és közvetítője, de a nehézségek közepette és a nehézségek dacára is hűséges maradt küldetéséhez. Érzékeny lelkével felismerte a magas és mély kultúrában feszülő pozitív erőket, amelyek a keresztény meggyőződésből fakadó optimizmusát növelték. Ezért tudott a kilátástalan valóság ellenére is a remény hírnöke lenni. A zeneművészet keresztény értékeit csodálva így szólt egy templomi hangversenyen:

„Ennek a sajátosan keresztény művészetnek az új hangja és lendülete az első megbízható fecske, mely azt hirdeti, hogy a dermesztő télre tavasz következik; a szférák üzenetét hozza, azt a jó hírt, melyet az angyalok hirdettek először a betlehemi puszta fölött; hogy a politikai, gazdasági, társadalmi vajadások ellenére a lelkek mélyén már megfogant és érik az eszme, mely a jóság és szeretet uralmát készíti és a világot meg fogja menteni.”

Ma is ez a gondolata legyen reménykeltő záróüzenet mindnyájunk számára!

Msrgr. dr. Marton József
pápai prelátus, nagyprépost